

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XXXIV.

Vprašanje: Kakšnih postranskih poslov ne sme opravljati učitelj? Štajerski tovariš.

Odgovor: Kakšnih postranskih poslov ne sme opravljati učitelj, ker so z učiteljskim poklicem nezdružljivi, določa po § 52. zakona z dne 14. maja 1869. l. deželno zakonodajstvo, kar se je zgodilo na Štajerskem z zakonom z dne 4. februarja 1870. l. §. 37. tega zakona pravi, da se morajo vse na javni ljudski šoli nastavljene učne osebe vzdrževati vsakega postranskega posla, ki je v nasprotju z dostojnostjo in zunanjo častjo njih stanu ali ki mu morajo žrtvovati čas na škodo natančnega izpolnjevanja stanovskih dolžnosti ali ki utemeljuje možnost pristranosti v izvrševanju službe. § 39. istega zakona pooblašča okrajni šolski svet, da dovoli — ako zapazi kak prestopok te prepovedi — dotičniku šesttedenski rok, v katerem se mora odpovedati ali službi ali postranskemu poslu. Proti takemu pozivu je dovoljen rekurz na deželni šolski svet, ki ga je vložiti tekom 8 dni. Določitev takih prestopkov uravnavajo §§ 11, 21. in 27. zakona z dne 8. februarja 1869. l. Vrhutega je to zadeva oblastvenih šolskih nadzorovalnih organov, predvsem okrajnih šolskih nadzornikov.

Dohtar Strnad.

XXXV.

Vprašanje: Kaj je s štajersko slovensko kmetijsko šolo? Učitelj-vrtnar.

Odgovor: Kolikor smo poizvedeli, je že v zadnjem zasedanju dobil od deželnega zbora deželni odbor nalogo, da prouči to vprašanje. Baje je že gotov s potrebnimi pripravami za ustanovitev slovenske kmetijske šole na Spodnjem Štajerskem, v prihodnjem zasedanju pa reši deželni zbor vprašanje, v katerem kraju se ustanovi taka šola. Več pa boste zvedeli, če se obrnete do kakenga deželnega poslanca. Ako zveste kaj drugega, nego vemo mi, nas blagovolite obvestiti.

Dohtar Stojan.

Razstava učil v Ljubljani.

(Dalje.)

IV. Zemljepisje in zgodovina.

A. Domožnanstvo.

Ta del razstave se je oziral samo na ljubljanske šole. Razstavljeni so bili razni nastenski načrti, slike in obrisi, ki se nanašajo na Ljubljano in najbližjo okolico; n. pr. strani neba, šolska soba, šolsko poslopje, šolsko imetje, šolsko obližje, obris in načrt mesta Ljubljane, obris in načrt ljubljanske okolice, slike »Ljubljanski grad«, »Ljubljana v Valvazorjevem času« in »Mostičarji«, slika Ljubljanskega grba in sv. Jurja; slike ljubljanskih mostov in cerkvâ ter slike mož, ki so po njih imenovane ljubljanske ulice. Poleg tega so bile razstavljene tudi raznovrstne slike izza potresne dobe. — Ta del razstave, ki je bil posebno za ljubljansko učiteljstvo zanimiv, so priredili gg. Al. Kecelj, V. Sadar in K. Simon.

B. Kranjsko.

V odseku za prireditev razstave učil, ki se rabijo v ljubljanskih šolah pri obravnavi Kranjske, je bilo enajst učil-

teljev in učiteljic, ki jim je načelovala gđ. nadučiteljica Marija Marovtova. Kakor so učne slike za domožnanstvo v 3. razredu prirejene večinoma na podstavi opazovanj pri raznih izprehodih v ta namen, tako so učne slike za obravnavo Kranjske prirejene vse na podstavi raznih izletov po naši ožji domovini. Ker so te učne slike zanimive tudi za učiteljstvo izven Ljubljane in dobri vzorci za izvenkranjsko učiteljstvo, zato navajamo v naslednjem tudi vsa učila, ki jih je rabiti pri teh izletih, in sicer:

1. Iz Ljubljane v Kamnik. Zemljevidni obris. Razglednica posameznih krajev, gradov, gora, tvornic i t. d., ki natančneje poodčitujejo izlet in zbujaajo zanimivost učenčev. Razglednice so se uporabljale pri vseh izletih, in sicer čim več in čim raznovrstnejše so bile, tem bolje. N. pr. za učno sliko »iz Ljubljane v Kamnik« so bile razstavljene te-le razglednice: Ljubljana s planinami, Šiška, Ježica, Črnuče, Goričica, Domžale, Kamnik, Mali gradin Grintavec. Pri naslednjih izletih pa zaradi pretesnega prostora ne bomo navajali vseh razglednic. — Pri tej sliki je bil videti tudi ves razvitek izdelovanja slamnikov, dalje Kamnik (3 slike), Mali grad v Kamniku (slika), izdelovanje smodnika (tehnološka zbirka), Kamniške planine (slika), vozni red.

2. Na Šmarno goro. Zemljevidni obris. Razglednice. Šmarna gora z Grmado (slika). Slike raznega orožja k učni sliki »Tabori«.

3. Iz Vižmarjev v Kranj. Zemljevidni obris. Vozni red. Razglednice. Škofja Loka (slika). Sukno. Platno. Kranj (slika). Postrv. Kip in slika Franceta Prešerna. Prešernov nagrobni spomenik v Kranju.

4. Iz Kranja do Karavank. Zemljevidni obris. Razglednice. Grad sv. Katarine (slika). Rogovje jelena, srne in divje koze. Postrv. Bombaževi izdelki iz predilnice in tkanice v Trzinu. Usnjarski izdelki. Črevljarski izdelki. Železni izdelki. Izdelki papirnice pri Trzinu.

5. Iz Kranja do Julijskih alp. Zemljevidni obris. Radovljica (slika). Klanško jezero (Grmova slika). Grad Kamen (Grefejeva slika). Slika plavža. Slika predora skozi Karavanke. Slika Prešerna in rojstne hiše njegove. Prešernove poezije (knjiga). Razglednice. Železne rude. Železni izdelki iz Kroke, Save in Fužin.

6. V Bohinju. Zemljevidni obris. Slike: Bled z okolico, šum v Radovni, Bohinjsko jezero, slap Savice. Gozdarstvo. Bohinjski sir.

7. Do Brežic. Zemljevidni obris. Razglednice. Wagensberg (slika). Valvazorjeva dela (knjige). Utrjena cerkev na Sveti gori (slika). Zagorski premog. Slika premogokopa (prerez). Steklo (procedura, izdelovanje, tehnološka zbirka). Šola v Toplicah (slika). Razglednice. Vinograd (slika). Grozdje. Dolenjsko sadje in vino. Hiša, kjer je umrl Valvazor (slika). Razglednice.

8. Iz Ljubljane do Turjaka. Zemljevidni obris. Slike: Turjaški grad, Herbert Turjaški, Andrej Turjaški, bitka pri Sisku. Razglednice.

9. Novo mesto. Zemljevidni obris. Razglednice. Brod (slika). Rudolf IV. Ustanovnik (slika), Jurčič (slika).

10. V Črnomelju. Zemljevidni obris. Metlika (slika). Črnomelj (slika). Vinarstvo in ribarstvo (slika). Metliško vino. Belokranjska narodna noša (slika).

11. V Kočevju. Zemljevidni obris. Vozni red. Ribnica (slika). Suha roba. Lončeni izdelki. Kočevje (slika). Kočevski premog. Gozd (slika). Kočevska narodna noša (slika).

12. V Postojno. Zemljevidni obris. Postojna (slika). Postojnska jama (slika). Kapniki. Človeška ribica. Predjamski in Mali grad (sliki). Razglednice.

13. V Vipavo. Zemljevidni obris. Vipava (slika). Slike: Vipava, Postojna, narodna noša v Vipavi, izvir Vipaviščice. Predjamski grad. Jegulja. Sviloreja.

14. V Cerknico. Zemljevidni obris. Razglednice.

15. V Idrijo. Zemljevidni obris. Idrija (slika). Cinober. Živo srebro. Klekljane čipke. Orodje za klekljanje.

16. Ljubljana. Zemljevidni obris. Slike. Postojna, izvir Ljubljane. Razglednice: Št. Peter, Planina, Vrhnika, Fužine, Zalog, Velče — Ljubljana z Ljubljano (slika). Ščuka.

17. Občni pregled Kranjske. Zemljevid Kranjske. Obris. Panorama gorenjske kotline (slika). Pojasnilo zemljevidnih znamenj. Grb.

18. Dodatek zgodovini. Slike: Mostičarju. Rimski vojaki. Huni. Germani. (Dalje)

Učiteljski stan — najlepši stan.*

Študija slovanskega učitelja ob jezikovni meji.

Spisal I. Lapajne.

Na videz je to ironija, kar smo zapisali na čelo temu spisu. Učitelji dan za dnevom tožijo o bremenih, ki jih jim nakladajo, o težavah, ki jim jih njihov stan prinaša, o ne-hvaležnosti, s katero jim poplačuje obilni trud. Zdaj pa pride možakar iz istega stanu in začne učiteljskemu stanu peti slavo. Ali torej ni to ironija? Ne! Poleg vseh neprijetnosti, ki jih nahajamo v vsakem stanu, dobimo povsod še veliko več svetlih in jasnih strani. Največ idealnolepih prednosti pa ima učiteljski stan, stan, ki je poln žive poezije, poln nadpolnih obljub. Če je vrtnar ponosen na svoj lepi vrt, na krasno cvetoče vrtnice, na z zlatim sadjem obloženo drevje, koliko večje veselje ima učitelj s svojo lepo urejeno šolo, s svojimi dobro napredujočimi učenci, ki jih je vzgojil, tako, da mu delajo vse življenje čast in veselje. Vrtarju se klanjajo krasne rože, ki mu z dehtenjem izkazujejo nekako zahvalo za vzgojo; njemu se pripogiblje bogato obloženo sadno drevje; učitelju pa se srce smeje radosti, ko prihajajo šoli odrasli, umni možje k njemu in mu hvaležno govorijo: »K vam sem hodil v šolo, vi ste me učili, vi ste me lepo vzgojili.«

Da postane mlademu učitelju njegov stan tako iz početka vzvišen čez vse druge poklice, je treba, da stopi vanj z največjim veseljem, z največjim idealizmom. Da pa ne bo moje modrovanje preveč abstraktno, naj podam nekaj črtic iz svoje dobe, kako je bilo pred kakimi 40 leti, ko sem stopil v ta »najlepši stan«. Že mlademu človeku se mi je misel rodila, da bi mogel koristiti Slovincem**).

Posebno v duševnem in narodnem oziru sem hrepenel Slovincem pomagati. Da bi imel kot učitelj, kot slovenski učitelj največ prilike, delovati v tem oziru, mi je bilo jasno. Saj sem bil tudi kot učitelj usposobljen. — Kmalu se mi je ponudila prilika, da se moje želje izpolnijo. V Idriji, v mojem

* O tem je sklenil referirati tovariš Lapajne pri »Zavezini« skupščini v Pulju. Ker je pa bil takrat zadržan, nam je poslal rokopis v uporabo. Priobčujemo ga, ker nam odkriva opis tudi košček naše kulturne zgodovine in ker smo mnjenja, da ustrezemo z njim svojim bralcem, ki jim bo dobro dela taka razprava v sedanjih razburjenih in bojovnih časih.

Uredn.

** Posneto po »Slov. zadrugi«.

domačem mestu, je stopil na glavni šoli s 4 razredi in 3 dekliškimi paralelkami učitelj Eržen v pokoj. Razpisali so njegovo mesto. Dobil ga je ondotni učitelj Jakob Inglič, ker je bilo to mesto bolj dotirano nego njegovo. Službena stopnja Ingličeva je bila meni v začetku šolskega leta 1869/70 podeljena na predlog c. kr. rudniške direkcije po priporočilu c. kr. deželnega šolskega sveta od c. kr. poljedelskega ministrstva. Ribi se ugotovi, ako jo vržeš v vodo; meni se je najmanj tako ugodilo, da se me je izročilo praktičnemu šolstvu. V lepši dobi ne bi bil mogel učitelj postati, kakor je bila baš doba okoli l. 1870, in med boljše kolege, kakor sem jih imel v Idriji, ne bi bil mogel priti. Naj nekaj omenim o teh svojih tovariših. Začasni ravnatelj je bil katehet Juvan, še zdaj župnik v Spodnji Idriji. — Čeravno duhovnik, je bil z dušom in telesom vnet za šolo. Čudno, nastopila je bila nova šolska doba, ki je bila šolstvo in učiteljstvo iz rok iztrgala cerkvi in duhovnikom. S tem se je bila država zamerila prvi in drugim. Casopisje konservativne stranke je ostro obsojalo nove šolske zakone; med tem časopisjem je bilo skoro tudi vse slovensko časopisje razen »Naroda«; »Novice«, tedanji orakel slovenski, so v šolskem vprašanju bolj »lavi-rale« s »Učit. Tovarišem« vred, ki pa se je itak bil kmalu odločil. Tedaj so duhovniki hrbet obrnili šoli, in to skoro vsi. Le nekaj je bilo častnih izjem. Med te častne izjeme je spadal tudi ravnatelj in katehet Juvan. Z veseljem je poleg kateheze vodil šolo, imel vse v redu, pazil na vse in posebno rad skliceval domače učiteljske konference, ki pred 20. avg. 1870 še niso bile zaukazane. Pri teh domačih učiteljskih skupščinah sicer ni bil on duša, ampak učitelj Stegnar.

To je bilo veselo življenje v Idriji l. 1869. 1870, 1871. Mladi smo bili, vneti za šolo, mladino, učiteljstvo in za narod. Imeti dobre tovariše, dobre sorodnike — to ni vsak dan in vsakemu dano! Zvezda med tovariši je bil Feliks Stegnar, mož, ki je sploh v letih 1870 — 1890 slovel med kranjskim in slovenskim učiteljstvom.

Idrijska šola je bila takrat na glasu daleč na okrog po Notranjskem, Vipavskem, Goriškem in po Krasu. Prihajali so učenci iz vseh teh krajev v idrijsko šolo, in to ne zaradi nemščine same, ki se je v obilni meri in temeljito učila, ampak sploh zaradi tega, ker je bila to »glavna šola« in dobra pripravljevalnica za srednje šole i t. d. Učiteljstvo moje dobe je skrbelo, da je idrijska šola tudi v slovenskem oziru prišla do dobrega imena. Letno poročilo (»perijoh« v Idriji imenovane) je bilo do zdaj le v nemškem jeziku priobčeno in prinašalo le imena učencev. Leta 1870. je izišlo prvič tudi v slovenskem jeziku in je prineslo uvodni spis o zgodovini idrijskega rudnika, kar mi je bil pregledal pred natiskom moj bivši učitelj Lesar. —

Kako smo tovariši v Idriji hrepeneli za šolski napredek po vsem Slovenskem, osobito na Kranjskem, je dokaz to, da smo bili v letih 1870. in 1871., najprvo v Idriji ustanovili društvo »Šola«, ki se je pozneje v Ljubljano preselilo in si nadelo ime »Narodna šola«, društvo ki že 35 let po ceni preskrbuje slovenskim šolam učila in samoučila. Temu društvu je bila naklonila moja malenkost rojstvo, a veliko veliko let mu je bila duša v Idriji in v Ljubljani čez vse priljubljeni Srečko Stegnar, ki je bil tudi idrijski deželni poslanec, a ki se je kot tak na zadnje preveč nagibal na klerikalno stran.

Mlad človek mora biti navdušen za vse, kar je lepega na svetu. Posebno mora imeti veselje do svojega stanu. Komur že v mladih letih mrzi izpolnjevanje stanovskih dolžnosti, ta